

Nyare rättspraxis till Bryssel- och Luganokonventionerna

Av professor LENNART PÅLSSON

1. Inledning

Denna uppsats utgör en fortsättning på tidigare lämnade redogörelser, senast i SvJT 2000 s. 709. Den omfattar rättsfall som har avgjorts eller refererats under år 2000, dels av EG-domstolen (*GD*) rörande tolkningen av Brysselkonventionen, dels av svenska domstolar såvitt avser Bryssel- och Luganokonventionerna. Härjämte ges enstaka hänvisningar till annan nationell rättspraxis till de båda konventionerna.

Beträffande citeringssätt m.m. kan jag i huvudsak hänvisa till vad som anförs i SvJT 1998 s. 552–553. Det bör tilläggas att jag i förekommande fall har hänvisat också till den svenska specialutgåva av Rättsfallssamling från Europeiska gemenskapernas domstol och förstainstansrätt (*REG*) som innehåller ett urval av GD:s avgöranden från tiden före Sveriges anslutning till EU. Vidare har jag något förenklat citeringen av rättsfall från GD genom att i tvister mellan enskilda parter ange namnet på endast den ena parten (nämligen den part som är klagande i den nationella instans på vars begäran GD har meddelat sitt förhandsavgörande). Min egen bok "Bryssel- och Luganokonventionerna" (1995) citeras som *Pålsson 1995*.

Jag har i tidigare redogörelser mer än en gång påpekat att de svenska versionerna av rättsfallen från GD lider av besvärande brister. Tyvärr verkar inte mycket ha gjorts för att bota dessa brister. Inte nog med att de svenska texterna, åtminstone till de rättsfall som jag har haft anledning att studera, från rent språklig synpunkt ej sällan kan betecknas som undermåliga. Vad värre är: de är i flera fall tvivelaktiga eller direkt felaktiga i sakligt hänseende. Ibland får man intrycket att översättaren inte själv har förstått det han eller hon har översatt. *REG* bör därför användas med försiktighet och helst tillsammans med motsvarande samlingar på något av de stora EU-språken, företrädesvis franska.

2. Behörighetsreglerna

2.1 Reglernas tillämpningsområde

I fallet *Group Josi*¹ förde ett kanadensiskt försäkringsbolag (UGIC) talan vid fransk domstol mot ett belgiskt återförsäkringsbolag (Group Josi) med krav på ersättning enligt ett mellan parterna träffat återförsäkringsavtal. Group Josi gjorde behörighetsinvändning: då Group Josi hade sitt hemvist i Belgien och då det inte fanns någon annan

¹ Mål C-412/98, REG 2000 s. I-5925.

domsrättsgrundande anknytning till Frankrike, kunde talan mot Group Josi enligt art. 2 i konventionen inte väckas annat än vid belgisk domstol. UGIC hävdade däremot att konventionen inte var tillämplig, eftersom UGIC hade hemvist i Canada och inte hade något affärsställe inom konventionsområdet. Den franska domstolen beslöt att hänskjuta frågan om konventionens tillämplighet i fall då käranden inte har hemvist i någon konventionsstat — liksom spørsmålet om tillämpligheten av de speciella behörighetsreglerna för försäkringstvister på återförsäkringsavtal (se härom nedan avsnitt 2.4) — till GD.

GD konstaterade att det för tillämpligheten av konventionens behörighetsregler bara undantagsvis är av betydelse huruvida käranden har hemvist i en konventionsstat. Så är fallet om käranden vill utnyttja den möjlighet att stämma i sin egen (i stället för svarandens) hemviststat som finns i mål om underhåll enligt art. 5.2, i försäkringstvister enligt art. 8.I.2 och i konsumenttvister enligt art. 14.I samt i händelse av prorogation enligt reglerna i art. 17, såvida svaranden saknar hemvist inom konventionsområdet. Inget av dessa undantagsfall var aktuellt i målet. Huvudregeln skulle därför gälla, nämligen att konventionen är tillämplig så snart svaranden har hemvist i en konventionsstat oavsett var käranden har sitt hemvist.

Denna slutsats är så uppenbart välgrundad att man frestas beteckna den som självklar. Närmast kan man undra varför frågan över huvud ansågs behöva ställas och varför GD, av domskälen att döma, spillde en inte obetydlig möda på att besvara den.

2.2 *Forum delicti* (art. 5.3)

NJA 2000 s. 273: Ett norskt bolag (K) var innehavare av ett svenskt patent. Ett svenskt bolag (F) väckte talan mot K med yrkande om fastställelse att användningen av en av F utvecklad teknik för vattenrening inte föll inom skyddsområdet för K:s patent. F:s talan var av det slag som avses i 63 § 2 st. patentlagen (1967:837). Enligt den bestämmelsen kan den som driver eller avser att driva verksamhet föra talan mot en patenthavare om fastställelse huruvida hinder mot verksamheten föreligger på grund av patentet, förutsatt att ovisshet råder om förhållandet och att ovissheten länder käranden till förfång.

K invände att svensk domstol saknade behörighet, då talan enligt huvudregeln i art. 2 i Luganokonventionen skall väckas vid domstol i svarandens hemviststat, i detta fall Norge. F hävdade att svensk domstol var behörig att pröva målet enligt art. 5.3 i konventionen. Härvid synes F ha menat att dess talan hade skadeståndsanskytning på så sätt att syftet med talan var att uppnå visshet om att F:s verksamhet kunde fortsättas eller påbörjas utan risk för påföljd i form av skyldighet att utge skadestånd eller vederlag till K.

F:s talan avisades på grund av bristande behörighet i samtliga instanser. HD anförde flera skäl för sin bedömning, bl.a. att art. 5.3 av-

viker från huvudregeln i art. 2 och som undantag i princip skall tolkas restriktivt.² Även intresset av en enhetlig tillämpning i samtliga konventionsstater talar enligt HD för att art. 5.3 bör tolkas i nära anslutning till sin ordalydelse.

Härefter ansåg HD sig behöva gå in på frågan om betydelsen av ett uttalande i Schlosser-rapporten av innebörd att mycket talar för att de i art. 5.3 angivna domstolarna också skall vara behöriga att pröva en talan vars huvudsyfte är att hindra svaranden från att vidta en förestående deliktuell handling.³ HD menade dock att frågan om konventionens tolkning på denna punkt fortfarande får anses öppen samt att en sådan förbudstalan i vart fall skiljer sig i väsentliga hänseenden från den negativa fastställsetalan som F förde i målet.

Slutligen anförde HD att F:s yrkande inte grundade sig på någon skada som inträffat och inte heller gav utrymme för en fullständig prövning av frågan om F genom användningen av sin teknik ådrog sig skadeståndsansvar mot K. Därmed stod det klart att det inte, såsom förutsätts i art. 5.3, var fråga om en talan om skadestånd som väckts i den konventionsstat där skadan inträffat.

De lege lata kan man svårigen hitta några vägande invändningar mot HD:s beslut. Strängt taget hade det väl varit tillräckligt att konstatera att F:s talan föll utanför ordalydelsen av art. 5.3 samt att denna bestämmelse, liksom alla andra regler som innebär undantag från huvudregeln i art. 2, enligt fast rättspraxis skall tolkas restriktivt. Det kan tilläggas att ett i huvudsak likartat fall har avgjorts, med samma utgång och liknande motivering, av den italienska högsta domstolen, Corte di cassazione.⁴

Vid en friare bedömning kan saken dock ställa sig annorlunda. Det är efter min mening önskvärt att en talan av det slag som fördes i målet kan prövas av domstolarna i den stat där patentet är gällande (skyddslandet). En sådan talan torde regelmässigt, liksom i det aktuella fallet, ge upphov till frågan om patentets skyddsomfång. Och vilka domstolar kan vara bättre skickade att avgöra sådana frågor än domstolarna i skyddslandet? Före Luganokonventionens tillkomst torde det också ha ansetts att svenska domstolar var behöriga att pröva en fastställsetalan enligt 63 § patentlagen, såvitt fråga var om ett svenskt patent.⁵

Som framgår av HD:s beslutsskäl, finns det ännu inte något auktoritativt svar på frågan om art. 5.3 omfattar en i preventivt syfte förd talan om förbud för svaranden att företa en viss handling som kan välla

² Denna ståndpunkt har stöd i en rad GD-avgöranden, exempelvis i målet 189/87, Kalfelis [1988] ECR 5565 (REG spec.utg., vol. IX s. 729), punkt 19.

³ Se Schlosser-rapporten, OJ 1979 C 59/71, punkt 134. I litteraturen antas det vanligen att en sådan talan faller inom tillämpningsområdet för art. 5.3.

⁴ Dom 8 augusti 1989, Rivista di diritto internazionale privato e processuale 1990 s. 685; sammandrag i Digest of case-law relating to the European Communities, D Series: Convention of 27 September 1968, I-16.4-B 4.

⁵ Se Bogdan i NIR 1980 s. 269, 273.

skada. De tvivel som kan finnas härom undanröjs i den rådsförordning, den s.k. Bryssel I-förordningen, som kommer att ersätta Brysselkonventionen och som skall ligga till grund för en ny version av Luganokonventionen.⁶ Där har art. 5.3 fått den lydelsen att en talan som avser skadestånd utanför avtalsförhållanden kan väckas vid domstolen i den ort där skadan inträffade *eller kan inträffa*. Det skall således inte längre krävas att en skada redan har inträffat. Bestämmelsen kommer i sin nya lydelse att omfatta t.ex. en talan om förbud för svaranden att vidta handlingar som skulle utgöra intrång i kärandens patent. Detsamma får antas gälla om patenthavaren (eller en licenstagare) för talan om fastställelse att han på grund av patentet åtnjuter skydd gentemot annan, dvs. en positiv fastställsetalan enligt 63 § 1 st. patentlagen.

Av intresse är vidare huruvida art. 5.3 omfattar även en negativ fastställsetalan, närmast en talan om förklaring att käranden *inte* är skyldig att ersätta en inträffad skada. När det gäller talan som avser avtal har motsvarande fråga i anknytning till art. 5.1 besvarats jakande, åtminstone i nationell rättspraxis.⁷ Troligen gäller detsamma i fråga om art. 5.3, i synnerhet som en talan om fastställelse att käranden inte är skyldig att betala skadestånd väl ryms inom bestämmelsens ordalydelse.⁸

Om detta är riktigt, bör det väl också vara möjligt att grunda behörighet på art. 5.3 i dess nya lydelse för en talan som går ut på fastställelse att svarandens patent inte utgör hinder för käranden att vidta vissa åtgärder som enligt svarandens mening utgör intrång i patentet, alltså en negativ fastställsetalan enligt 63 § 2 st. patentlagen. Svaranden i en sådan process skulle ju för sin del, med stöd av samma förordningsbestämmelse, kunna anlita forum delicti för att angripa åtgärderna i fråga genom att väcka en förbudstalan eller en positiv fastställsetalan enligt 63 § 1 st. patentlagen. Och det förefaller rimligt nog med hänsyn till det angelägna i att "equality of arms" får råda mellan parterna att ett behörighetskriterium som godtas för en positiv fastställsetalan godtas även för en negativ fastställsetalan. Det är således möjligt eller rentav troligt att det här kommenterade målet hade kunnat tas upp av svensk domstol, om frågan skolat prövas enligt Bryssel I-förordningen (eller enligt den reviderade Luganokonventionen) i stället för Luganokonventionen (i dess hittillsvarande lydelse).

⁶ Rådets förordning (EG) nr 44/2001 om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar på privaträttens område, EGT 2001 L 12/1. Om denna förordning, vilken träder i kraft den 1 mars 2002, se Pålsson i SvJT 2001 s. 373–396.

⁷ Frågan har ännu inte varit föremål för GD:s bedömning. Jfr Pålsson i Festskrift til Ole Lando (København 1997) s. 259, 266–267. För kritik se Hertz, Jurisdiction in Contract and Tort under the Brussels Convention (Copenhagen 1998) s. 99–101 och 151–153.

⁸ Svårigheterna med denna ståndpunkt skall dock inte underskattas. Se Hertz, *id.* s. 278–280.

2.3 *Gemensamt forum för flera svarande (art. 6.1)*

RH 2000:89 (Svea HovR) är det första refererade svenska rättsfall som avser tillämpning av Brysselkonventionen. I det fallet väckte käranden (J) först talan mot en svarande (N) vid dennes hemvistforum i Sverige. Han yrkade att få ut ett antal aktier i bolaget C, synbarligen på den grunden att J hade en dold samäganderätt till aktierna i fråga. Därefter väckte J talan vid samma domstol mot bolaget A, som hade sitt säte i Nederländerna och till vilket N synes ha överlätit aktierna. I det målet yrkade J dels fastställelse att han hade bättre rätt än A till aktierna, dels förpliktande för A att låta J registreras som ägare till aktierna enligt bestämmelserna i lagen (1998:1479) om kontoföring av finansiella instrument. Som grund för TR:s behörighet att pröva talan mot A åberopade J i första hand att talan mot N var väckt vid dennes hemvistforum och att domstolen enligt art. 6.1 i konventionen också var behörig att pröva hans på väsentligen samma grund stödda talan mot A (andra av J påstådda behörighetsgrunder kan här förbigås).

En fråga som kom upp var om art. 6.1 är tillämplig även när talan mot de olika svarandena inte har väckts samtidigt. I den delen konstaterade HovR kort och gott, och uppenbarligen med rätta, att det i bestämmelsen inte ställs något krav på att talan i målen skall väckas samtidigt.

En förutsättning för tillämpning av art. 6.1 är däremot att det finns ett sakligt samband mellan käromålen mot de olika svarandena.⁹ En gemensam handläggning och dom skall vara påkallad för att undvika risken för oförenliga domar som en följd av att käromålen prövas i olika rättegångar. TR hade funnit denna förutsättning vara uppfylld. Motiveringen var att J hade åberopat samma omständigheter i målet mot A som i målet mot N. Visserligen hade J i målet mot A tillagt att överlåtelsen av aktierna från N till A var en skenrättshandling av bulvanslag eller att A i vart fall varit i ond tro vid överlåtelsen. Det tillägget medförde emellertid inte att målen kunde anses sakna det erforderliga sambandet med varandra. HovR delade denna bedömning.

Slutligen fann HovR på anförda skäl att de i 14 kap. 6 och 7 §§ RB stadgade villkoren för subjektiv kumulation var uppfyllda. Målen skulle därför handläggas i en rättegång. — Sävitt kan bedömas av HovR:s motivering, betraktades möjligheten till kumulation enligt svensk rätt dock inte som någon förutsättning för domstolens behörighet enligt art. 6.1 i konventionen. Om detta är riktigt, synes avgörandet skilja sig — efter min mening fördelaktigt — från det av samma hovrätt tidigare avgjorda fallet *RH 1999:53*.¹⁰

⁹ Se GD:s avgörande i målet 189/87, Kalfelis [1988] ECR 5565 (REG spec.utg., vol. IX s. 729), punkt 12.

¹⁰ Jfr Pålsson i SvJT 2000 s. 717–718.

2.4 *Fora i försäkringstvister (art. 7–12 a)*

I det i avsnitt 2.1 berörda fallet *Group Josi* uppkom också frågan huruvida de särskilda bestämmelserna om behörighet för försäkringstvister är tillämpliga även såvitt avser återförsäkring. Det har sedan länge antagits, främst på grundval av vad som uttalas i Schlosser-rapporten¹¹ att den frågan måste besvaras nekande. Till denna uppfattning anslöt sig nu GD. Som skäl angavs, liksom i Schlosser-rapporten, att det sociala skyddsbehov som bestämmelserna i fråga skall tillgodose inte föreligger i förhållandet mellan den återförsäkrade och återförsäkringsgivaren, vilka båda är professionella aktörer på försäkringsmarknaden.¹²

GD tillade dock att dessa regler *är* tillämpliga fullt ut i fall där försäkringstagaren, den försäkrade eller förmänstagaren till en försäkring enligt tillämplig nationell rätt har möjlighet att på grund av försäkringsavtalet föra direkt talan mot försäkringsgivarens återförsäkringsgivare, t.ex. om försäkringsgivaren är på obestånd. I sådana fall befinner sig käranden i en svag position gentemot återförsäkringsgivaren och bör därför få åtnjuta det skydd som bestämmelserna i fråga ger honom.

Ett svenskt rättsfall av intresse är *NJA 2000 s. 3*: En svensk försäkringstagare (ICB) väckte talan vid sitt hemvistforum, Stockholms TR, mot sin försäkringsgivare, en norsk assurancesförening. Tvisten gällde assurancesföreningens ansvar enligt ett avtal om sjöförsäkring på grund av ett haveri som inträffat på ett ICB tillhörigt fartyg. Som grund för TR:s behörighet åberopades art. 8.I.2 i Luganokonventionen. Där föreskrivs att försäkringstagaren kan väcka talan mot försäkringsgivaren vid sitt eget hemvistforum. Så långt kan det tyckas vara klart att Stockholms TR var behörig.

Emellertid förelåg den komplikationen att en tvist av förevarande slag enligt 17 kap. 9 § sjölagen (1994:1009) skall hänskjutas till utredning och avgörande genom dispasch (partikulärdispasch). Det kunde därför hävdas att ICB först måste ansöka om dispasch hos dispaschören i Sverige, vars jurisdiktion omfattar hela landet och som därför är rätt forum även för en kärende med hemvist i Stockholm. Frågan var om denna ordning med obligatoriskt dispaschförfarande jämte därtill anknytande regler om klander av dispasch (21 kap. 9–14 §§ sjölagen) måste iakttas även i fall som hör under konventionen.

HD besvarade frågan nekande. Enligt HD:s mening får art. 8 i konventionen jämförd med bestämmelsen i art. 31 om verkställighet av domar konventionsstaterna emellan anses förutsätta att ”part skall ha möjlighet att öppna ett rättegångsförfarande genom att yrka fullgörelse med sikte på att få en dom som kan verkställas i konventionsstaterna”. Den svenska ordningen innebär emellertid att den som tagit en sjöförsäkring och som vill föra talan vid svensk domstol mot en försäk-

¹¹ OJ 1979 C 59/71, punkt 151. Jfr Pålsson 1995 s. 116.

¹² Se också det engelska rättsfallet *Agnew v. Länsförsäkringsbolagens AB* [2000] 1 All ER 737 (HL).

ringsgivare med hemvist i en annan konventionsstat kan bli tvungen att föra två processer innan verkställighet kan ske, först en dispasch-process och därefter — eftersom en dispasch enligt vedertagen uppfattning inte utgör någon exekutionstitel¹³ — med dispaschen som grund en talan om fullgörelse. Även om försäkringsgivarna normalt betalar frivilligt enligt en lagakraftvunnen dispasch, kan en sådan ordning enligt HD inte anses förenlig med konventionen. Då konventionen har företräde framför konventionsstaternas nationella rätt,¹⁴ blev slutet att ICB hade rätt att väcka talan mot assurancesföreningen vid Stockholms TR, trots att någon dispasch inte hade meddelats i tvisten.

Även om man gott kan förstå den av HD anlagda tolkningen av konventionen, måste denna tolkning betecknas som något djärv och avgörandet som diskutabelt. Anledningen är främst att konventionen enligt allmänt godtagen uppfattning inte griper in i den sakliga kompetensfördelningen mellan domstolarna i den behöriga konventionsstaten. Exempelvis kan en talan som avser anställningsavtal enligt art. 5.1, andra ledet, väckas vid domstol i den ort där arbetstagaren vanligtvis utför sitt arbete. Om arbetet utförs på en ort i Sverige, så innebär det inte nödvändigtvis att tingsrätten i (eller för) den orten är behörig. Skulle tvisten vara av sådan beskaffenhet att den enligt svensk rätt skall avgöras av Arbetsdomstolen — vars behörighet ju omfattar hela landet — gäller det också vid tillämpning av konventionen. På motsvarande sätt kan det tyckas att det bort ankomma på den för hela landet behörige dispaschören i Sverige att avgöra det aktuella målet, i vart fall om dispaschören kan betraktas som en domstol i konventionens mening. Sistnämnda fråga, vilken besvarats jakande av tingsrätten men nekande av hovrätten, blev inte avgjord i HD.

I sammanhanget kan påpekas att det i flera konventionsstaters nationella rätt finns regler av innebörd att en talan vid domstol i vissa fall måste föregås av ett förfarande som syftar till att förmå parterna till förlikning. Som exempel kan nämnas bestämmelser i norsk lag om "forliksmegling"¹⁵ och i flertalet schweiziska kantoners processlagar om "Sühnverfahren".¹⁶ Veterligen har det aldrig satts i fråga att dessa regler skulle vara oförenliga med konventionen och därför lämnas obeaktade när konventionen är tillämplig.

Härmed är inte sagt att HD:s avgörande nödvändigtvis skulle vara felaktigt; ty det finns skillnader mellan det svenska dispaschförfarandet och de förlikningsförfaranden som förekommer i andra konven-

¹³ Se prop. 1966:145 s. 222; E. Hagbergh, Sjölagen (16 uppl. Stockholm 1969) s. 251; Kaj Pineus i ND 1943 s. 65, 78–83. Jfr motsättningsvis 3 kap. 1 § utsökningsbalken.

¹⁴ Se Pålsson 1995 s. 49–50.

¹⁵ Tvistemålsloven kap. 21. Se i litteraturen t.ex. Jo Hov, Rettergang i sivile saker (Oslo 1991) s. 78–86; Tore Schei, Tvistemålsloven med kommentarer (Oslo 1990) s. 145–188.

¹⁶ Se t.ex. Oscar Vogel, Grundriss des Zivilprozessrechts und des internationalen Zivilprozessrechts der Schweiz (6. Aufl. Bern 1999) s. 307–310.

tionsstater, skillnader som mycket väl kan tänkas vara signifikanta. Dessvärre kunde frågan inte hänskjutas till GD för förhandsavgörande, en möjlighet som ju existerar under Brysselkonventionen men inte under den i målet tillämpliga Luganokonventionen.

2.5 Exklusiva specialfora i vissa tvister om fast egendom (art. 16.1)

Fallet *Dansommer*¹⁷ gällde en tvist mellan ett danskt bolag (D), som var en professionell researrangör, och en tysk medborgare (G) med hemvist i Tyskland. G hade av D hyrt ett hus i Danmark i syfte att tillbringa ett par semesterveckor där. Huset ägdes av en privatperson med hemvist i Danmark. D hade agerat endast som mellanhand. Enligt hyresavtalet ingick i det pris som G skulle erlägga för att få tillgång till bostaden en försäkringspremie, vilken var avsedd att täcka kostnaderna vid avbokning, samt kostnaden för en i tysk lag föreskriven garanti för återbetalning, för den händelse organisatören kom på obestånd, av det pris som G erlagt i förskott. D var enligt avtalet inte skyldigt att utföra någon annan prestation.

Sedan G avslutat sin vistelse i huset, väckte D talan mot honom vid tysk domstol. D, som genom subrogation hade övertagit husägarens rättigheter, yrkade att G skulle förpliktas betala ersättning för bristande städning av bostaden och för skador som åsamkats bostaden under G:s vistelse där. Den tolkningsfråga som uppkom och som hänsköts till GD var om art. 16.1 a) i Brysselkonventionen var tillämplig under de omständigheter som förelåg.

GD erinrade till en början om sin tidigare rättspraxis av innebörd att art. 16.1 inte får ges en vidare tolkning än dess syfte kräver samt att det för dess tillämplighet inte är tillräckligt att tvisten har samband med fast egendom.¹⁸ I det aktuella fallet var det visserligen klart att tvisten rörde frågor om nyttjanderätt till fast egendom.¹⁹ Vad som ändå kunde vara diskutabelt var om saken föll utanför art. 16.1 med hänsyn till den tolkning av bestämmelsen som tidigare antagits av GD i fallet *Hacker*.²⁰ Där hade GD slagit fast att ett komplext avtal som förutom uthyrning av bostad omfattar ett antal tjänster — allt tillhandahållet för ett gemensamt pris — inte går in under begreppet nyttjanderätt till fast egendom i den mening som avses i art. 16.1. Emellertid skilde sig omständigheterna i förevarande fall från dem som förelåg i *Hacker*, främst på så sätt att det omtvistade avtalet var ett "rent" hyresavtal. De klausuler i avtalet som avsåg försäkring i händelse av avbokning samt garanti för återbetalning av erlagt förskottsbelopp hade enbart accessorisk karaktär och rubbade inte det faktum att avtalet avsåg nyttjanderätt till fast egendom. Ännu en skillnad gentemot fallet *Hacker* var att D hade väckt talan mot G efter att genom subrogation

¹⁷ C-8/98, REG 2000 s. I-393.

¹⁸ Se t.ex. målet C-292/93, Lieber [1994] ECR I-2535, punkterna 12–13.

¹⁹ Jfr Jenard-rapporten, OJ 1979 C 59/1, 35.

²⁰ Mål C-280/90 [1992] ECR I-1111. Jfr Pålsson i SvJT 1994 s. 606–607.

ha inträtt i fastighetsägarens rättsställning och således agerat, inte som professionell researrangör utan som om D självt varit ägare till fastigheten i fråga.

Art. 16.1 var därför tillämplig, närmare bestämt art. 16.1 a), som tillerkänner domstolarna i den stat där den fasta egendom är belägen exklusiv behörighet. Även om det i målet var fråga om korttidsuthyrning av en semesterbostad, kunde art. 16.1 b) inte komma i fråga för tillämpning, eftersom ägaren och nyttjanderättshavaren inte hade hemvist i samma konventionsstat.

Konsekvensen av GD:s avgörande var tydligen att dansk domstol var exklusivt behörig att pröva saken och att den tyska domstolen saknade behörighet. Det kan tilläggas att resultatet skulle ha blivit detsamma enligt Luganokonventionen. Enligt dess art. 16.1 b) krävs det visserligen inte att ägaren och nyttjanderättshavaren har hemvist i samma konventionsstat men väl att ingendera parten har hemvist i den konventionsstat där den fasta egendomen är belägen, ett krav som ej heller det var uppfyllt i målet.

2.6 Prorogation (art. 17)

I fallet *Coreck*²¹ hade några partier varor transporterats med fartyg från Qingdao i Kina till Rotterdam i Nederländerna. Fartyget tillhörde ett ryskt bolag (S) men var tidsbefraktat av det tyska bolaget Coreck Maritime GmbH (C). Transportavtalet var ingånget mellan avlastaren av varorna ("the shipper", "l'expéditeur") och C. För transporten utfärdade C flera konossement, i vilka ingick en bestämmelse av innebörd att alla tvister som kunde uppkomma till följd av konossementet skulle avgöras i det land där transportören hade sin huvudsakliga verksamhet ("principal place of business"). Konossementen innehöll också en "identity of carrier"-klausul, enligt vilken endast ägaren av fartyget skulle vara ansvarig för skador eller förluster som berodde på att en avtalsenlig skyldighet åsidosatts eller inte fullgjorts. Om det trots denna bestämmelse skulle befinnas att en annan person var transportör för varorna i fråga, kunde denna person enligt klausulen åberopa alla ansvarsbegränsningar m.m. som följde av lag eller av konossementet. Slutligen var parterna enligt samma klausul överens om att det rederi, bolag etc. som på befälhavarens vägnar utfärdat konossementet inte var part i transaktionen och inte påtog sig något ansvar på grund av transportavtalet, vare sig som transportör eller som depositarie för godset. På framsidan av konossementen fanns dessutom följande ord tryckta: "Coreck Maritime G.m.b.H. Hamburg".

Ett nederländskt bolag (H), som var innehavare av konossementen, m.fl. parter väckte talan mot S och C vid domstol i Rotterdam med yrkande om ersättning för skador som varorna påstods ha åsamkats under transporten. Kärandena hävdade att domstolen var behörig i egenskap av forum solutionis enligt art. 5.1 i Brysselkonventionen.

²¹ Mål C-387/98, REG 2000 s. I-9337.

Under hänvisning till prorogationsklausulen i konossementen bestred C domstolens behörighet. I målet uppkom flera på tolkningen av art. 17 i konventionen beroende frågor om giltigheten, tillämpligheten och innebörden av prorogationsklausulen, vilka av den nederländska högsta domstolen (Hoge Raad) hänsköts till GD.

En första fråga var om frasen "har träffat avtal" i första meningen i art. 17.I innebär ett krav på att en prorogationsklausul skall vara formulerad på sådant sätt att det redan på grund av klausulens ordalydelse kan avgöras vilken domstol som skall vara behörig. Vid bedömningen härav utgick GD från sin tidigare rättspraxis av innebörd att en prorogationsklausul för att bli gällande måste omfattas av parternas samstämmiga vilja, vilken skall ha kommit till klart och precist uttryck, samt att syftet med de formkrav som finns i art. 17 är att säkerställa att parterna faktiskt har samtyckt till klausulen i fråga.²² Om syftet med formkraven sålunda är att skydda berörda parternas vilja, måste bestämmelsen enligt GD också tolkas på sådant sätt att parternas vilja i fråga om behörig domstol respekteras när den väl har fastställts. GD fann sig därför inte kunna tolka bestämmelsen så strängt att behörig domstol måste kunna identifieras med ledning enbart av prorogationsklausulens lydelse. I stället skulle det anses tillräckligt att de objektiva faktorer som enligt parternas överenskommelse skall gälla för valet av domstol anges i klausulen. GD tillade att dessa faktorer måste vara tillräckligt precisa för att den domstol där talan väcks skall kunna avgöra om den är behörig samt att de eventuellt kan fastställas närmare med ledning av omständigheterna i det enskilda fallet.

Nästa spørsmål som ställdes var om art. 17 är tillämplig när prorogationsklausulen pekar ut domstolen på den ort där en av parterna har sin huvudsakliga verksamhet men där det inte står klart att denna verksamhet finns i en konventionsstat. Den frågan får ses mot bakgrund av att det ansågs oklart huruvida C eller S eller både C och S skulle anses som transportörer i konossementens mening och därmed också huruvida C:s eller S:s hemvist och huvudsakliga verksamhetsställe var avgörande för tillämpligheten av art. 17. Och visserligen var det klart att C hade sitt säte — och följaktligen sitt hemvist, se art. 53 — i en konventionsstat (Tyskland) men, åtminstone enligt kändenas mening, inte var C hade sin huvudsakliga verksamhet. I sitt svar uttalade GD, i nära anslutning till ordalydelsen av art. 17, att bestämmelsen är tillämplig endast om två villkor är uppfyllda, nämligen att minst en av avtalsparterna har hemvist i en konventionsstat samt att prorogationsklausulen anger en eller flera domstolar i en konventionsstat som behöriga. GD tillade att frågan om giltigheten av en prorogationsklausul enligt fast rättspraxis primärt skall bedömas med hänsyn

²² Så redan i målet 24/76, *Estasis Salotti* [1976] ECR 1831 (REG spec.utg., vol. III s. 217), punkt 7. För ett nyare fall se målet C-106/95, *MSG*, REG 1997 s. I-911, punkt 15.

till förhållandet mellan de ursprungliga avtalsparterna.²³ Härav följde att även spørsmålet om tillämpligheten av art. 17 skulle bedömas med hänsyn till dessa parter (i det aktuella fallet således utan hänsyn till kärandena i målet, vilka inte var ursprungliga avtalsparter). — Som kommentar kan i denna del sägas att de av GD angivna förutsättningarna för tillämpligheten av art. 17 förmodligen, om än inte alldeles säkert, var uppfyllda i det aktuella fallet. Ty de ursprungliga avtalsparterna synes ha varit endast C och avlastaren, av vilka den ene (C) ostridigt hade hemvist i en konventionsstat. Då S inte var part i avtalet, kunde det inte spela någon roll att S saknade hemvist inom konventionsområdet. Vidare får det trots lydelsen av "identity of carrier"-klausulen troligen anses att C var transportör i konossementens mening. I så fall innebar prorogationsklausulen att forum skulle finnas på den ort där C hade sin huvudsakliga verksamhet. Såvitt kan bedömas av referatet var denna verksamhet lokaliserad till Hamburg, låt vara att den uppgiften ifrågasattes av kärandena. Även kravet att forum prorogatum skall finnas i en konventionsstat skulle då vara uppfyllt.

En tredje fråga var huruvida och under vilka förutsättningar en prorogationklausul som har avtalats mellan en transportör och en avlastare och som har tagits in i ett konossement har verkningar mot en tredje person som är innehavare av konossementet (i detta fall H). Svaret på den frågan framgår strängt taget redan av tidigare rättspraxis. Det har där slagits fast att en prorogationsklausul i ett konossement vilken är giltig i förhållandet mellan avlastaren och transportören kan åberopas mot en tredje person som innehar konossementet, såvida innehavaren vid sitt förvärv av konossementet enligt tillämplig nationell lag har övertagit avlastarens rättigheter och skyldigheter.²⁴ GD höll nu fast vid denna ståndpunkt och tillade att om nämnda förutsättning är uppfylld så behöver det inte undersökas huruvida den tredje personen har godtagit klausulen i fråga. Om sagda förutsättning däremot inte är uppfylld, måste det med hänsyn till de krav som uppställs i art. 17.1 prövas huruvida den tredje personen verkligen har samtyckt till klausulen.

Slutligen ställdes vissa frågor som främst gällde valet av tillämplig lag för att avgöra vilka rättigheter och skyldigheter en tredje person har som innehavare av konossementet. Denna och anknytande frågor föll utanför GD:s tolkningsbehörighet enligt tolkningsprotokollet till Brysselkonventionen och kunde därför inte prövas i sak. Det blev därmed den nationella domstolens sak att på egen hand avgöra dessa frågor liksom spørsmålet om konossementsinnehavarens rättigheter och skyldigheter enligt den lag som kunde befinnas tillämplig.

²³ Se målen 71/83, Tilly Russ [1984] ECR 2417, punkt 24, och C-159/97, Castelletti, REG 1999 s. I-1597, punkterna 41–42.

²⁴ Se fallen Tilly Russ och Castelletti, *ibid.*

Ett svenskt rättsfall angående prorogation är *ND 2000 s. 1* (HovR för Västra Sverige): Ett svenskt bolag (Preem, tidigare OK) yrkade vid Göteborgs TR att ett rederi som hade sitt säte/hemvist i Danmark skulle förpliktas utge ersättning för en lastskada. Bakgrunden till tvisten var, med någon förenkling och med bortseende från vissa frågor utan intresse för tolkningen av den i målet tillämpliga Luganokonventionen, att ett parti gasolja tillhörigt Preem (OK) hade lastats ombord på ett av rederiet ägt fartyg för transport från Göteborg till en ort i Danmark samt att en del av lasten hade skadats ombord genom kontaminering med tidigare inlastat gods. För transporten hade rederiet utfärdat en Tanker Waybill, således en sjöfraktsedel (men enligt parternas överenskommelse inte något konossement), vilken på baksidan innehöll en jurisdiktionsklausul som för lösning av tvister hänvisade till Göteborgs TR. Var denna klausul gällande enligt art. 17 i konventionen?

TR noterade att jurisdiktionsklausulen tagits in i ett formulär som tillhandahållits av Preem (OK) som transportkund och utfärdats av fartygets befälhavare. Det kunde därför hållas för visst att Preem och rederiet varit ense om att transporten skulle ske på de villkor som framgick av fraktsedelformuläret, inklusive den däri ingående jurisdiktionsklausulen. Fraktsedeln utgjorde en bekräftelse på denna överenskommelse. Formkravet i art. 17. 1 a) var därmed uppfyllt och TR behörig.

HovR avtog rederiets överklagande. HD gav inte prövningstillstånd.

Mot domstolarnas bedömning i detta fall finns det inte något att invända. Det bör emellertid påpekas att fallet är tämligen säreget på så sätt att det av rederiet använda formulär vari prorogationsklausulen ingick hade tillhandahållits av motparten/transportkunden. Härigenom undgicks de inte minst i samband med avtal om sjötransport vanliga problem som rör prorogationsklausuler i säljarens eller, som här, transportörens egna avtalsformulär.²⁵

3. Erkännande och verkställighet av domar

I fallet *Krombach*²⁶ hade en fransk domstol dömt en i Tyskland bosatt tysk medborgare (K) till fängelse för ett i Tyskland förövat våldsbrott som lett till brottsoffrets död samt förpliktat K att utge skadestånd till brottsoffrets far (B). Domstolens behörighet var grundad enbart på brottsoffrets franska medborgarskap. K hade kallats att inställa sig personligen till förhandlingarna men uteblivit. I enlighet med fransk lag hade domstolen då avgjort målet utan att höra de försvarare som K hade gett i uppdrag att företräda honom. Sedan B sökt verkställighet av skadeståndsdomen i Tyskland, uppkom vissa frågor som hänsköts

²⁵ Särskilt om fall där en sådan klausul finns på baksidan av säljarens avtalsformulär se målet 24/76, *Estasis Salotti* (ovan not 22). Se vidare Pålsson 1995 s. 152–157.

²⁶ Mål C-7/98, REG 2000 s. I-1935. Jfr Bogdan i SvJT 2001 s. 329, 334–337.

till GD angående tolkningen av begreppet *ordre public* som hinder för erkännande och verkställighet av domar (art. 27.1, jfr art. 34.II).

Inledningsvis fann GD de i målet aktuella frågorna böra besvaras mot bakgrund av vissa allmänna överväganden. Sålunda erinrade GD bl.a. om sin tidigare rättspraxis av innebörd att konventionen avser att i möjligaste mån underlätta den fria rörligheten för domar och att art. 27 som helhet bör tolkas restriktivt, eftersom den utgör ett hinder för uppnåendet av detta grundläggande mål för konventionen,²⁷ samt att *ordre public*-förbehållet i punkt 1 i bestämmelsen får åberopas endast i extraordinära fall.²⁸ Även om det i princip står konventionsstaterna fritt att enligt sin nationella rätt avgöra vad som hör till grunderna för rättsordningen i den mening som avses i art. 27.1, faller det inom GD:s tolkningsbehörighet att dra upp gränserna för hur långt det begreppet kan sträckas.

Vid denna gränsdragning påpekade GD att konventionen har anknytning till EG-fördraget, eftersom den har ingåtts med stöd av art. 220 (numera art. 293) i det fördraget, samt att grundläggande rättigheter enligt fast rättspraxis utgör en integrerad del av de rättsprinciper vars iakttagande GD har att säkerställa.²⁹ Som vidare framgår av denna praxis, har GD härvid hämtat inspiration från medlemsstaternas gemensamma författningstraditioner och från internationella konventioner i ämnet, särskilt Europakonventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna.³⁰ Bl.a. har GD uttryckligen erkänt den från Europakonventionen hämtade principen att envar har rätt till opartisk rättegång.³¹ GD:s ståndpunkt har i denna del bekräftats i texten till unionsfördraget, se art. 6.2 i det fördraget.

Vad angår det konkreta fallet, var det först fråga om betydelsen av att den franska domstolen hade grundat sin behörighet enbart på brottsoffrets franska medborgarskap. GD fann sig inte kunna godta att *ordre public* av detta skäl åberopades som hinder för erkännande och verkställighet av den franska domen. Det stadgas uttryckligen i art. 28.III att domstolens behörighet i ursprungsstaten inte får omprövas samt att behörighetsreglerna inte omfattas av de i art. 27.1 åsyftade grunderna för rättsordningen. Att domstolen i ursprungsstaten inte har iakttagit konventionens behörighetsregler kan således aldrig vara en tillräcklig grund för att vägra erkännande eller verkställighet utom i de fall då det specifikt föreskrivs i art. 28.I. — I det sammanhanget bör i övrigt påpekas att den franska domstolen i det aktuella

²⁷ Se särskilt målet C-414/92, Solo Kleinmotoren [1994] ECR I-2237, punkt 20.

²⁸ Se målen 145/86, Hoffmann [1988] ECR 645, punkt 21, och C-78/95, Hendrikmann och Feyen, REG 1996 s. I-4943, punkt 23.

²⁹ Se GD:s yttrande 2/94, REG 1996 s. I-1759, punkt 33.

³⁰ Se bl.a. målet 222/84, Johnston [1986] ECR 1651 (REG spec.utg., vol. VIII s. 597), punkt 18.

³¹ Mål C-185/95 P, Baustahlgewebe mot kommissionen, REG 1998 s. I-8417, punkterna 20–21, och de förenade målen C-174/98 P och C-189/98 P, Nederländerna och van der Wal mot kommissionen, REG 2000 s. I-1, punkt 17.

fallet faktiskt var behörig enligt konventionen. Ty den var enligt fransk lag behörig att pröva såväl brottmålet som det enskilda anspråket och därmed också behörig att pröva det enskilda anspråket enligt art. 5.4 i konventionen.

Däremot fann GD att domstolen i verkställighetslandet vid sin bedömning av ordre public-frågan kan ta hänsyn till att en tilltalad som är bosatt i det landet och som är åtalad för ett uppsåtligt brott har förvägrats rätt att låta sig försvaras utan att inställa sig personligen. Rätten till försvar intar nämligen en central plats i planeringen och genomförandet av en opartisk rättegång och hör till de grundläggande rättigheter som följer av medlemsstaternas gemensamma konstitutionella traditioner. GD hänvisade här till vissa av Europadomstolen meddelade domar av innebörd att envar som har åtalats för brott har rätt att effektivt försvara sig genom en advokat som vid behov förordnas för honom och att denna rätt är grundläggande i en opartisk rättegång samt att den åtalade inte förlorar denna rätt endast av det skälet att han inte är närvarande vid förhandlingen.³² Av denna rättspraxis följer att den nationella domstolen har rätt att anse vägran att höra försvaret av en tilltalad som inte är närvarande vid förhandlingen utgöra ett klart åsidosättande av en grundläggande rättighet.

Slutligen kom GD in på frågan om betydelsen av art. II i protokollet till Brysselkonventionen. I den bestämmelsen anges visserligen att en tilltalad som inte inställer sig personligen under angivna förutsättningar kan låta sig försvaras, men bestämmelsen gäller bara fall där åtalet avser ett *icke uppsåtligt* brott. Denna begränsning tycks GD tidigare motsättningsvis ha tolkat så att samma regel inte gäller för personer som är åtalade för ett brott som är tillräckligt allvarligt för att motivera ett undantag från regeln.³³ Emellertid anförde GD nu, under hänvisning till andra fall ur sin tidigare rättspraxis, att rätten till försvar utgör en grundläggande gemenskapsrättslig princip som skall säkerställas även i avsaknad av stöd i skrivna regler.³⁴ Även om konventionens syfte är att förenkla förutsättningarna för erkännande och verkställighet av domar, får det syftet inte gå ut över svarandens rätt till försvar.³⁵

Slutsatsen blev att domstolen i verkställighetslandet vid sin bedömning enligt art. 27.1 har rätt att beakta den omständigheten att domstolen i ursprungsstaten, vid prövningen av en talan om skadestånd i anledning av brott, har vägrat en tilltalad som är bosatt i verkställig-

³² Dom 23.11.1993 i målet Poitrimol mot Frankrike, Publications of the European Court of Human Rights, Series A, Vol. 277-A; dom 22.9.1994 i målet Pelladoah mot Nederländerna, *id.* Vol. 297-B; dom 21.1.1999 i målet Van Geyseghem mot Belgien, European Court of Human Rights, Reports of Judgments and Decisions 1999-I s. 127. Jfr Hans Danelius, Mänskliga rättigheter i europeisk praxis (1997) s. 208.

³³ Se målet 157/80, Rinkau [1981] ECR 1391, punkt 12.

³⁴ GD hänvisade här till fallen C-135/92, Fiskano v. Commission [1994] ECR I-2885, punkt 39, och C-32/95 P, Kommissionen mot Lisrestal m.fl., REG 1996 s. I-5373, punkt 21.

³⁵ Jfr målet 49/84, Debaecker & Plouvier [1985] ECR 1779, punkt 10.

hetslandet och som är åtalad för ett uppsåtligt brott rätten att låta sig försvaras utan att inställa sig personligen. Art. II i protokollet till konventionen kan inte tolkas som ett hinder för denna ståndpunkt.

I praktiken innebar GD:s dom tydligen att den franska skadeståndsdomen inte kunde verkställas i Tyskland.³⁶

Ännu ett fall rörande ordre public som hinder för verkställighet är *Renault*.³⁷ En fransk domstol hade förpliktat svarandena, vilka hade hemvist i Italien, att betala skadestånd till det franska bilföretaget Renault. Domen var grundad på att svarandena hade gjort sig skyldiga till olaga efterbildning genom att tillverka och sälja karosserikomponenter som var avsedda för bilar av märket Renault. Sedan Renault begärt exekvatur på domen i Italien, invände motparterna att domen stod i strid (inte bara med italiensk rätt som, till skillnad från fransk, inte erkänner industriell äganderätt till reservdelar för bilar utan också) med EG-fördragets regler om fri rörlighet för varor och om missbruk av dominerande marknadsställning. Hinder för verkställighet borde därför anses föreligga enligt det i art. 27.1 i konventionen angivna ordre public-förbehållet, jfr art. 34.II. Frågan om tolkningen av det i art. 27.1 använda begreppet grunderna för rättsordningen (ordre public) i den stat där domen görs gällande hänsköts till GD.

I sin dom anknöt GD i väsentliga delar till sin tidigare dom i fallet *Krombach* (ovan). Särskild vikt lade GD vid det i art. 29 och 34.III föreskrivna förbudet mot omprövning av den utländska domen i sak. Av det förbudet följer att erkännande och verkställighet inte får vägras av det enda skälet att den rättsregel som ligger till grund för avgörandet skiljer sig från den bestämmelse som skulle ha tillämpats om rättegången hade förts i den stat där domen görs gällande samt att domstolen i sistnämnda stat ej heller får pröva om domstolen i ursprungsstaten gjort en riktig bedömning av de rättsliga och faktiska förhållandena i målet. Tillämpning av art. 27.1 kan enligt GD:s mening komma i fråga bara om erkännandet eller verkställigheten av den utländska domen skulle kränka en grundläggande princip i, och därmed på ett oacceptabelt sätt strida mot, rättsordningen i den stat där domen görs gällande.

Frågan var sedan om detsamma gäller när domstolarna i ursprungsstaten har gjort sig skyldiga till en felaktig tillämpning av *gemenskapsrättsliga* bestämmelser. Ja, svarade GD: förutsättningarna för att åberopa art. 27.1 ändras inte av att den rättstillämpning som påstås vara felaktig rör EG-rättsliga regler. Enskilda parter har i sådana fall enligt GD en tillräcklig garanti genom att kunna anlita de rättsmedel som står till buds i varje konventionsstat, kompletterade av möjligheten att begära förhandsavgörande enligt art. 177 (numera art. 234) i EG-fördraget.

³⁶ I enlighet härmed avslogs B:s ansökan om exekvatur genom beslut av Bundesgerichtshof 29.6.2000, IPRax 2001 s. 50.

³⁷ Mål C-38/98, REG 2000 s. I-2973. Jfr Bogdan (ovan not 26) s. 337–339.

Den i målet aktuella franska domen innebar att Renault tillerkändes en immateriell rättighet till karosserikomponenter för bilar och därigenom kunde förbjuda tredje man, dvs. näringsidkare etablerade i en annan konventionsstat, att där tillverka, sälja, transitera, importera eller exportera sådana komponenter. Även om denna dom eventuellt stod i strid med gemenskapsrättsliga bestämmelser,³⁸ kunde den inte anses innebära ett klart åsidosättande av en rättsregel av särskild betydelse i den stat där domen gjordes gällande och därmed ej heller strida mot grunderna för rättsordningen i den mening som avses i art. 27.1.

GD:s avgörande går mycket långt i den sedan länge välkända riktning som i och för sig är tillfredsställande, nämligen att ordre public ges snävast möjliga tillämpningsområde. Inte ens fundamentala EG-rättsliga regler om varors fria rörlighet och om fri konkurrens ansågs i detta fall ha sådan dignitet att en dom som meddelats med åsidosättande av nämnda regler går in under art. 27.1. Men säkerligen bör man vara försiktig med att dra generella slutsatser av GD:s avgörande i *Renault*. Man kan mycket väl föreställa sig andra fall där en dom som har meddelats i strid med tvingande gemenskapsrätt förvägras erkännande och verkställighet med stöd av art. 27.1.

Ett svenskt rättsfall av visst intresse är *NJA 2000 C 63*. Där hade Svea HovR med stöd av Brysselkonventionen förklarat ett av tysk domstol meddelat slutbevis i mål om betalningsföreläggande verkställbart här i landet. Ett av sökanden framställt yrkande om ersättning för rättegångskostnader i exekvaturmålet hade lämnats utan bifall. Sökanden överklagade det beslutet till HD. Emellertid fann HD sig inte kunna pröva överklagandet utan överlämnade detsamma till HovR för handläggning. Som skäl anförde HD att det överklagade beslutet var meddelat i det skede av verkställighetsförfarandet som regleras i art. 32–35 i konventionen (dvs. i det första skedet).

Enligt konventionen skall ett av Svea HovR i det första skedet av exekvaturförfarandet meddelat beslut överklagas till samma domstol. Det gäller oavsett om beslutet innefattar bifall till ansökan om exekvatur (art. 37.1) eller avslag (art. 40.1). HD:s avgörande i det aktuella fallet innebär tydligen att detsamma skall gälla vid överklagande av beslut om rättegångskostnader som har uppkommit i exekvaturmålet. Denna ståndpunkt är inte självklar och synes i vart fall ha varit förtjänt av en mer ingående motivering än den som gavs av HD. Det är inte heller klart varför målet förvisades till notisavdelningen i stället för att refereras.

³⁸ Det stod ingalunda klart att så var fallet. Jfr GD:s avgörande i målet 53/87, *CIC-RA* [1988] ECR 6039.

Citerade rättsfall

Anm. Hänvisningarna i den högra spalten avser avsnitt i uppsatsen.

a) Från GD

24/76	Estasis Salotti	2.6
157/80	Rinkau	3
71/83	Tilly Russ	2.6
49/84	Debaecker & Plouvier	3
222/84	Johnston	3
145/86	Hoffmann	3
53/87	CICRA	3
189/87	Kalfelis	2.2, 2.3
C-280/90	Hacker	2.5
C-135/92	Fiskano v. Commission	3
C-414/92	Solo Kleinmotoren	3
C-292/93	Lieber	2.5
2/94	Yttrande	3
C-32/95 P	Kommissionen mot Lisrestal m.fl.	3
C-78/95	Hendrikmann och Feyen	3
C-106/95	MSG	2.6
C-185/95 P	Baustahlgewebe mot kommissionen	3
C-159/97	Castelletti	2.6
C-7/98	Krombach	3
C-8/98	Dansommer	2.5
C-38/98	Renault	3
C-174/98 P & C-189/98 P	Nederländerna och van der Wal mot kommissionen	3
C-387/98	Coreck	2.6
C-412/98	Group Josi	2.1, 2.4

b) Från svenska domstolar

ND 2000 s. 1	2.6
NJA 2000 s. 3	2.4
NJA 2000 s. 273	2.2
NJA 2000 C 63	3
RH 1999:53	2.3
RH 2000:89	2.3